

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, VI., váczi körut 3.

hová minden küldemény intézendő.

TÁRSADALMI HETILAP.

SZERKESZTI

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . frt 7.—
Félévre „ 3.50
Negyedévre „ 1.75

Egyes szám ára 14 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Kiss József imádságos könyve.

A költészetnek minden ága fejlődik, átalakul, módosul, virágot veszít s új rügyet fakaszt; csak egyedül az egyházi költészet, daczolva az idővel, áll mint szikla, melynek multját csak moha hirdeti, mi belepi.

Ettől a mohától a jelen nem látja a sziklát, nem becsülheti értékét, nem veheti észre benne az arany ereket. Kutató szem ritkán akad, mely nem csak sejt, de ismeri is a rejtett kincseket, s feltárja a bámuló világ előtt, hogy higgyen bennök.

A magyar egyházi költészet, bármely felekezetét tekintjük is, sohasem volt gazdag. Fordító akadt, átdolgozó is, ám eredeti egyházi költő édes kevés. Csak a XVI. század mutat e téren nagyobb érdeklődést, minek a kulcsa a protestantizmus terjedése. Székely Istvántól kezdve, Pécsy Simon, Balassa Bálint, Ráday Pál, Székács József, Tárkányi Béla stbig mind keveset nyújtottak a protestáns és katolikus felekezetek is; a zsidó meg számbavehető a jelen század második feléig semmit. Pedig ha valami, úgy a vallásos költészet az, mely a nemzetiségi eszmét legközelebb viszi az ideálhoz. Mert ha istent azon nyelven tiszteljük, dicsőítjük, imádjuk, mely a nemzeté: a nemzet nyelve nyer előttünk fenségben, szentségben.

A magyar zsidóság tanuságot tett arról számtalan esetben, hogy a nemzetnek, mely kebelébe fogadta, édes vére. E tanuságokat most szentesíti, midőn, tagadhatatlan erős, vallásosságának kifejezőjévé a magyar nyelvet is teszi, s általa az elhanyagolt állapotban levő egyházi költészetten lendít.

Kiss József vallásos énekei, — melyek a pesti izr. hitközség felszólítására készültek, — melyekből néhányat f. hó 21-én mutatott be, s a melyekből mi a költő szivességéből már né-

hányat közöltünk; forduló pont házánk zsidó felekezetének életében; de egyuttal fontos szolgálatot tesz — mint a költő bevezető beszédében kiemelte — nemzetünknek is.

Hogy ezt a költő érezte, ha nem mondja vala is: meggyőződésünk. Kiss József vallásos énekeiben nemcsak az ő zsidó szellem, a zsidó költészet ő forrása, Jehuda Halevi fensége, Gabirol mély érzése van megtestesítve; hanem a magyar nyelv bübájának is egész kincstára.

Mindezek együttvéve olyan hódító eszközök, melyek a modernebb zsidóságban, mely kevésbé vallásos, a vallásos érzést erősíteni fogják; a nem modern zsidóságban pedig, melynek a magyar nyelv kincseivel még nem volt módja megismerkedetni — ezeknek tudatát ébreszteni, fokozni fogják.

Kiss József egyházi énekeit, melyek tehát úgy a vallásos érzületet, mint a nemzeti szellemet vannak hivatva nevelni, öregbiteni, — méltányolnunk, kötelesség és méltányolnunk csak úgy lehet, ha a magyar zsidóság közös kincsévé tesszük.

H. S.

*

F. hó 21-én este 6 órakor a pesti izr. hitközség sip-utcza iskolájának dísztermében intelligens, szép közönség gyült egybe, hogy Kiss József egyházi költeményeiben, melyeknek megírásával a pesti izr. hitközség bizta meg, gyönyörködhessek. A költő bevezetőül lendületes szavakban jelezte álláspontját és meleg hangú reminiszccenciával, melyet lapunk más helyén egész terjedelmében adunk, fényes bizonyítékát adta annak a mély vallásos érzésnek, szinte lelkesülésnek, melyek egyedül lehettek forrásai a vallás fenséges költészetének. Ezután 10 egyházi éneket olvasott fel, melyek fenségükkel, mélységükkel, magas röptükkel, igazi vallásosságukkal egytől-egyig azt árulták el, hogy a már készen levő mintegy 30

énekekben a magyar zsidó egyház — kincseket nyert s a melyekből mi, a költő szivessége folytán, szerencsések vagyunk, olvasóinknak lapunk egy más helyén két igaz gyöngyöt bemutatni.

Kiss Józsefnek e költemények megírásánál nagy nehézségekkel kellett megküzdenie; mert részben a már kész zene, melyet a régiebb keletű, Tatay dr. által készített magyar egyházi énekekre Friedmann Mór, főkantor és tanár alkalmazott, volt bilincs szelleme szárnyain, részben pedig modern költő léteére alkalmazkodnia kellett az ó-zsidó szellem mély vallásosságához, igaz áhitatához. De olyan sikerrel küzdötte le ez akadályokat; a legmodernebb formákban olyan hamisítatlan igazsággal szólaltatta meg a legmélyebb zsidó vallásos érzést, hogy úgy a magyar irodalom, mint a magyar zsidóság esemény számba veheti.

De, midőn egyrészt a legnagyobb elismeréssel kell megemlékeznünk a pesti izr. hitközségről, mely ezt az eseményt szorgalmazása következtében előidézte, nem hagyhatjuk szó nélkül, hogy éppen ennek a hitközségnek intézői a felolvasás iránt megfoghatatlan csekély érdeklődést tanúsítottak.

Végül még csak azt az örvendetes tényt áruljuk el, amit magától a költőtől tudunk, hogy a magyar zsidó vallásos költés et ezen remekei legközelebb külön könyvben is meg fognak jelenni, s erre nézve az előfizetési felhívás kibocsájtása már csak napok kérdése.

KISS JÓZSEF ÉNEKES KÖNYVÉBŐL.

Purim.

Eladott bennünket
Kaján ellenségünk,
Ezüstér, aranyér,
Minden nemzetségünk.
De te uram, isten,
Te örökké éber,
Legyőzted az ellent
Furfangos cselével —
Saját fegyverével.

Koczkát ók vetének
A napra, az éjre,
Melyen eleinket
Hányatnák kardélre;
De te uram isten!
Inségünket látva,
Támasztottál segélyt
Nem remélve, várva, —
Legyen neved áldva!

A te neved áldott,
A te szemed éber,
A te karod biztos
Czélt soha se vét el:

A költő említett meleghangú reminiscenciája ime ez:

*
„Mikor leültem a zsoltárokat, imákat írni, behunytam szemeimet és lelkem elé idéztem, régen behohosodott képek egész sorozatát: azt a kis falut a hegyek közt a Rima völgyében, ahol gyermek éveimet átéltem és a hova teljes életemben mindig vissza is vágyódtam.

Mikor a napok rövidülni kezdenek, késő őszzel, mikor a kukoriczacsövek kicsüngő szakálla barnulásnak indul, (az embernél megfordítva van) mondom: kukoriczatörés táján minden évben benépesedett a falu kaputos emberekkel. Összejöttek a hitsorsosok, megülni az év fejét: a Ros-hasonót. Ki magános, országuti csárdából jött, ki pusztáról, ki fél napi járásnyira fekvő falujából; — ki magába, ki familiástul, asszony, kocsi-derék-gyerek, czók-mók — jöttek, szegénységükhez mérve nagy áldozatok árán, hogy egyszer egy évben imádkozhassanak gyülekezetben.

Alacsony nádtetős parasztház volt a templom, talaja sárgaföld; mestergerendája faragatlan fenyő... a szoba közepén felnyuló ágas... ablakok mint a gyüszü!

A legvénebb ember felvette fehér halottas ruháját, odaállt a két kis ablak falközibe és kezdődött az imádság... Zajos imádság volt, tagadhatatlan, de igaz! Mély ájtatosság remegett, vibrált az aggastyán hangjában, mikor azokat a mélyen bubánatos, régi dallamokat versenként elmondta, hol vontatottan, hol cikornyásan, megadva neki a módját és tul-

Dicsőséged zengjük,
Nevedet sóhajtjuk,
Irgalmad reméljük,
S fejünket öledbe
Bizalommal hajtjuk.

Az engesztelési nap előestéjén.

(Kol-Nidré.)

Te vagy az igazság,
A törvény, az ítélet!
Hol az a vakmerő,
Ki pörbe szálljon véled?
Hol az a halandó,
Ki utaid fürkészsz?
És hol az az elme,
Ki felfogna egészen?

Töredelmes ajkkal
Keresem im orozádat,
Töredelmes szivből
Fohászim hozzád szállnak.
Könyeimmel hivlak,
Sok sűrű sóhajtással,
Estétől estélig
Sok gyakori sirással.

harsogva a többieket. Talán az imádkozók legnagyobb része hibásan ejtette ki a szöveget, melyből alig értett valamit... talán egyik-másik mialatt a szókat morzsolá, elvétve haza gondolt: nem török-e fel kamráját? Nem gyújtja-e fel valaki a szénaboglyáját?... de hamar egyet fordított eszén és közönséges, együgyű lelke ismét egyesült istenével...

O, azoknak az embereknek nagy szükségük volt istenre és egyszer egy évben meg is találták őt! És magamat is ott látom a gyülekezetben gyermekarczczal.. áhítatosan... Képes vagyok visszaidézni magamnak azt a hamisítatlan, naiv és boldogító gyermekáhitatot, mely szívemet és képzeletemet elfoglalá... látom az alakokat, hallom a hangokat...

És e távolban elenyésző hangok sajtáságos zümögő melodiájára irtam én meg az imákat, énekeket, melyeket önöknek felolvasni fogok.

A Chevra Kadisák eredetéről.¹⁾

A biblia utáni kor intézményei tulnyomóan a receptió termékei s nagy tévedés, ha a zsidó középkort a változatlan állandóság korának tartják, holott az csaknem minden intézményében a folytonos fejlődés és másoktól való receptió példáit mutatja. E történelmi igazság, melyet Löw Lipót, a zsidó régiség-tanról irt munkája második kötetének visszapillantásában fejteget, bizonyul be, ha a chevrák történetét

¹⁾ Mutatvány a dr. Löw Imánuel és Klein tanító által irt »A szegedi Chevra Kadisá 1787-től 1887-ig« című, sajtó alatt levő munkából.

Mert rám sokasodott
Nagy büneimnek terhe,
Mint hamvadó házat
Ha elborít a pernye.
Ha zörög a haraszt,
Én remegek és félek:
Rettegem a távot
És ah! a közelséget.

Ó te nagy, hatalmas,
Te mindütt jelenvaló!
Tisztítsd meg lelkemet,
Hogy legyen miként a hó,
Mint havasok orma
A hajnali sugárban,
Mint almafa virága
Tavaszi pompában.

Uram, uram! szánj meg!
Tekints rám, elzüllöttre,
A béke oly távol
És közel a sir gödre.
De kihez te hajolsz
Kegyed örök egéből,
Többé az nem retteg
Se sir, se sötétségtől.

fi gyeelemmel kísérik. Ma a chevra a köztudatban a legsajátabb zsidó intézmény és már a mult század elején úgy nyilatkozik róla a híres Schudt, hogy kitűnik, miszerint ő is sajátos zsidó intézménynek tartja, holott az nem egyéb, mint egy középkori német intézménynek elfogadása, mely a zsidóság által asszimiláltatván, mint vallása szellemének megfelelő intézmény ápolgatott, fejlesztetett és fenntartatott mai napig, a midőn eredeti mintái már közel 3 század óta elenyésztek.

A talmud korában már voltak egyesületek, melyek a temetést ellátták; közelebbi hireink azonban ezekről nem maradtak fenn. Természetes, hogy később is mindig gondoskodott a zsidóság a hallottak eltakarításáról, amely a zsidó vallásos tanok szerint oly kiváló helyet foglal el a kegyes tettek között. Mindig voltak a községek tagjai között a halottak eltakarítása céljából alakult csoportok, s még a 14-ik százaebeli írók is csak ezekre reflektálnak, nem pedig külön szervezett egyletekre.

Ily külön szervezett egyletekkel csak a tizenhatodik században találkozunk: nevök קדישא חברה דקברנים a „temetkezéssel foglalkozók (sirások) szent egylete“, majd ח' ה' דגמילות הדכים „szeretetet gyakorló szent egylet“. Maga a *név német „der Heiligen Bruderschaft“ a szentek testvérségének utánzása: így nevezték magukat a német Bruderschaftok. Németül a chevrák neve régebben s nagyobbára most is Bruderschaft (Totenbruderschaft, Beerdigungsbruderschaft) amely név úgy kormányrendeletekben, mint saját alapszabályaikban előfordul.

E név megadja egyuttal a kellő utmutatást arra nézve is, hol kell a chevrák eredetét, mintaképeit keresnünk. Ne hogy azonban ne úgy tessék, mintha az ügyben csupán a név azonosságára támaszkodnánk, szükséges a középkori Bruderschaftok, fraternitásokat kissé közelebből ismertetnünk.

A középkorban a legtöbb német városban az egyesületek egy neme állott fönn, mely manapság majdnem nyomtalanul eltűnt, miután azon kor vallásos szellemének szülötte volt s e szellemmel együtt elenyészett. Ez egyesületek az ugynevezett Bruderschaft-ok, melyek északi Németországban Calandsgild-áknak, hazánkban kalandostársulatoknak, Ausztriában Zech (céh)-eknek neveztettek.

Céljuk vallásos szükséglet kielégítése, de egyszersmind társadalmi érintkezés és kölcsönös segélyezés volt, úgy hogy szoros köteléssel fűzték össze a testvérisülteket. Egyházi ily fraternitások is e században keletkeztek s a következőben lettek gyakoribbakká. Mind e társulatok céljai voltak: vallásos gyakorlatok, melyeket közösen tartottak, gondoskodás tisztességes eltakarításról — oly módon, hogy a holtat »testvérek« vitték sirjához — s az elhunyt testvérek lelkiüdvéről minden egyes halálának évfordu-

lóján, vagy az összes elhunytakért egyszerre tartandó gyászistentisztelet után, továbbá kölcsönös segély szükség s különösen betegség idején, a társas együttlét a testvéreknek borozással egybekötött gyülekezetein. Ezekből a testvérek kötelességei önként következnek; csak azt kell még kiemelni, hogy pénzbeli járulékokat és némelyiknél felvételi díjat (Einstandsgeld) is fizettek, s elmulasztott kötelességek, vagy sértések és gyűlések alkalmávali tisztességtelen viselkedésért birságképen pénzt, a közös mulatósághoz bort, vagy az istentisztelet számára viaszt fizettek. Minden ily társulat egy bizonyos egyházhoz csatlakozott (in eine Kirche gebrudert), amelyben gyakran külön kriptát, vagy sirhelyet tartott fenn tagjai számára és soknak különös védszentje is volt. Némelyek csak házas és polgárjoggal bírókat vettek föl tagokul. A kilépés csak bizonyos összeg lefizetése mellett volt megengedve. A főistentisztelet a védszent napján tartatott, s e mellett legalább minden quatember alkalmával egy mise az elhunytakért, a mely utóbbi négy alkalommal (Frohnfasten) szedték be a tagok évi díjjait is (Frohnfastengeld). Az előjárók nevei Kerzenmeister, vagy Brudermeister, néhutt mellettük Stubenmeister, a gyűlések rendfentartói és gazdái, a Rechenmeister. A Bruderschaftok nagy része a reformatió által söpörtetett el, vagy vált közönséges egyletté, mert Luther élesen kikelt ellenök, kiválóbb egyházi céljaik és dőzsöléseik ellen.

A Bruderschaftok céljai között első helyen állott és belépésre leginkább buzditott a *Jahrgezeit*, vagyis az elhalálozás évfordulójának (anniversarium) megülése. Ezt nagyobbára nem egyenként tartották, hanem az összes elhunyt testvérekért egy bizonyos napon, a mikor az összes tagoknak meg kelle jelenniök és ez alkalommal némi pénzbeli adományt az egyház számára áldozniok. A főlemlitendők nevei külön könyvekben jegyeztettek föl, melyek Todtenbücher, Memorien nevet viseltek. E névfölolvasás minden quatember alkalmával, tehát évenként négyszer történt; megtörtént azonban, hogy felolvasás helyett a nyomtatott névsor osztatott ki.

A Bruderschaft részvéte azonban már a temetésnél érvényesült. Ugyanis úgy náluk, mint a céheknél általánosan elfogadott szokás volt, hogy a céh tagjának koporsóját céhbeliek vitték. E tisztet vagy sorrendben, vagy az előjárók fölhívására teljesítették, vagy a 4 vagy 8 legifjabb tagra ruházták. Gyermeket a legifjabb mesternek kelle vinnie. A Bruderschaftok e szokása ép a céheknél sok helyütt egész az újabb időkig fenntartotta magát, sőt a céhek szintén egész az újabb időkig sok helyütt a halott hordást általában teljesíték külön fizetésért.

A temetés alkalmával a *gyászkiséret* nagyságára sulyt fektettek s azért a Bruderschaftok s céhek egyaránt elrendelik alapszabályaikban, hogy valamely

tagnak temetésén birság terhe alatt köteles minden tag megjelenni.

Csak el kell olvasni e sorokat, hogy a chevra mintaképet a Bruderschaftban minden kételyt kizáró módon felismerjük. Nem kívánjuk itt az azonos vonásokat részletezni, szembeszökő igazságul csak azt vonjuk le a közlöttekéből, hogy a chevra a középkori német Bruderschaft átültetése a zsidóság körébe, s hogy a zsidóság kiváló érdeme ez intézmény körül a merésznek nevezhető recepción kívül az intézmény máig való fönttartásában áll.

Ezen módon honosult meg a zsidóság körében azon egylet, mely régibb hasoncélú intézményeinket fölsziva és pótolva, ma a zsidó jótékonyosság és kegyesség gyakorlásában oly kiváló szerepet játszik s melynek felvirágoztatására oly méltó buzgalommal igyekszünk.

Ha a Bruderschaftok eredetét a 14-ik, joggosabban a 13-ik század elejére teszik, úgy feltehető, hogy ez intézmény a zsidóság közt nem sokkal később terjedt el. Történelmileg erre vonatkozólag csak akkor fogunk határozottabb tudomást nyerni, ha a zsidó községek és egyletek monographiái nagyobb számmal fognak megjelenni s ugyancsak községek és egyletek régi könyveik történelmi okmányait, alapszabályaikat s rendtartásaikat a történelmi kutatás előtt hozzáférhetőkké fogják tenni.

Aligha tévedünk azonban, ha azt állítjuk, hogy a chevra fénykora a mult század volt. Elterjedésök ekkor már igen nagy volt; minden hitközség kebelében érezték föllállításuknak szükségét és még nem vesztettek annyit a régi hagyományokból, s ami fő, a modern viszonyok nyomása még nem lépett föl, mint a chevra tagjai által személyesen végzendő szolgálatoknak, melyek ez intézmény alapvonását képezik, ellensége és elnyomója. Századunkban a chevra minden ellenkező igyekezet dacára nagyobbára eredeti működési módjuktól s régi hagyományaitól elütő, de azért az intézmény szellemét fenntartó irányban fejlődtek s újabb viszonyok és igényekhez kénytelenek simulni. Nem maradt el külföldön még a régi chevra föloszlása sem: örökükbe részint a hitközségek, részint egyéb jótékony egyletek léptek.

A fönnálló chevra közt legrégibbnek tartatik a prágai, mely 1564-ben alakult, és amely szervezetét és eredeti alapszabályait a birneves rabbi Jehudah Lewa b. Becaleltól (der hohe Rabbi Löw, meghalt 1609. aug. 22.) származtatja. A későbbi hagyomány azt tartja, hogy az ő auctoritása és birneve következtében terjedt el a chevra kadisa intézménye az általa megállapított szervezettel és szabályzattal együtt. Hogy ez utóbbi, a prágai alapszabályok elfogadása más chevra által és ennek következtében az intézmény egyöntetű elterjedése mennyi történelmi alappal bir, azt csak a részletes kutatás fogja meg-

állapíthatni. Tény, hogy a középkorban országos törvények, városi rendtartások ép úgy vándoroltak, mint a zsidó hitközségek és egyletek alapszabályai. Hisz maga a szegedi legrégebbi statutum is csak a makóinak elfogadása, a mely ismét valószínűleg a temesváriból eredt.

Hazánkban a gyulafehérvári chevra 1665-ben, a vágujhelyi 1679-ben alapított, de természetes, hogy ha az egyes községek történetét jobban fogjuk ismerni, a régi chevraák száma nagyobb lesz.

Érdekes sajtópör.

A Lipszében megjelenő „Antisemitische Corresp.“ f. é. 15. számában König dr. kikelt az előkelő körök ellen, mivel az antiszemitizmust nem pártolják. Ezen cikk ellen a Berlinben megjelenő „Jüdische Presse“ című lapunk f. é. augusztus 11-iki számában egy Lipszében keltezett tudósítást adott ki, a melynek e kifejezéseiben »Trauriger Geselle« »Strauchritter« valamint az egész közleményben König dr. magára nézve sértő szándékot talált és említett lapunk szerkesztője, Hildesheimer Hirsch dr. ellen sajtópert indított. Ez ügyben f. hó 13-án és 15-én tárgyalás volt, mely alkalmakkal dr. Sachs Hugo, az államügyész König őről olyan szép adatokat hozott a napvilágra, melyek a német antiszemitizmusnak alighanem nyakát szegik.

Az eddig érkezett tudósításokat a következőkben vonjuk össze: Teschendorf sajtóbírósi elnök a tárgyalás megkezdése előtt kibékülésre szólította fel a feleket; a magánvádló képviselője bejelentette, hogy erre nézve nincs felhatalmazva, Hildesheimer pedig, hogy az incriminált cikkből mit sem von vissza. Ezután felolvastak úgy König dr. cikkét, mint a „Jüdische Presse“ tudósítását. Erre Sachs államügyész König drt, általában mint a witteni antiszemitizmus megteremtőjét, felekezeti elleni izgatót; személyében, mint olyan orvost, ki betegeit az „Antisemitisches Volkskalender“-rel akarta kigyógyítani; aki Widdenben a legutóbbi 3 év lefolyása alatt 14 esetben vádolt be zsidókat és pedig mind alaptalanul, aki folytonos érintkezésben van egy többrendbeli bűntény által ismételtelen elítélve volt Schlesinger Izsák nevű zsidóval, egy Spiegel Mózes nevű ismételtelen súlyos börtönnel büntetett egyénnel, aki karonfogva sétál egy emberölés miatt 5 évig bebörtönözve volt Tilger nevű cserépfedővel; aki mint orvos annyira lelkiismeretlen, hogy midőn az antiszemita gyűlésen megkeresték, hogy egy difteritisbe esett fiúcskának nyújtson gyors segílyt, tovább fejtegette a keresztény elveket s nem ment, a kis fiú pedig ez alatt megfulladt és még több ilyen esetet; aki a beteg megtekintése nélkül rendelt több esetben olyan gyógyszereket, melyek a beteg halálát idézték elő. Mindezek után az államügyész azon antiszemita egyletek kiadványaiból, melyeknek a magán vádló igazgatósági tagja, olvasott fel egyes részleteket, melyek a zsidó felekezeti ellen való izgatás lehető leggaládabb tanujelei. Ezekben ilyen mondások fordulnak elő: „A zsidók istene egy minden néppel ellenséges lábön álló népnek külön bálvány a.“ „A siphilis betegségeknek egyedüli terjesztői a zsidók“ stb. Végül az „Antisemitische Corres-

pondenz“-ben és „Wittener Volkszeitung“-ban megjelent s a „Jüdische Presse“ ellen irányuló piszkolódo cikkek miatt ellenvádat emel König dr. ellen. — Elnök kérdésére, hogy megindítja-e az ellenvádat, Hildesheimer igennel felel s határozottan állítja, hogy az inkriminált cikkek szerzője König dr. Ezután Lindenberg, König dr. képviselője, sajtó utján történt, nyilvános sértés miatt Hildesheimot elmarasztalni kéri és az ellenvádat nem tartja jogi alapon nyugvónak, mert elveiért senkit sem lehet felelőssé vonni, ha azok nem büntetendő formában nyilvánulnak, már pedig ő ez esetben nem látja ezt megállapítva. — Az államügyész ellenészrevételeit az előrehaladott idő miatt félbeszakítván, elnapolták a tárgyalást f. hó 15-ikére, mikor d. u. 1 órakor az elnök felvevén a tárgyalások fonalát újra megkérdezte Hildesheimert, hogy fentartja-e ellenvádját? Miután Hildesheimer a vádat nem vonta vissza s az elnök felszólítására az „Ant. Corr.“ szerkesztőségéről egyet-mást elmondott, az államügyész folytatta ellenészrevételeit, melyek után Lindenberg és Sachs replikái következtek. Ezután a bíróság visszavonult és 1 1/2 órai tanácskozás után a következő határozatot hozta: A törvényszék, bár a vádlott az ellenvádra vonatkozó állítását, hogy az „Ant. Corresp.“-ban megjelent „szeretetre méltó barátainkról“ című cikk szerzője a vádló, kevés adattal támogatta: mégis, hogy jogait semmi áron se sértse meg, elhatározta, hogy vádlott és ellenvádlottat utasítja, miszerint beigazolják: vajjon az „Ant. Corr.“-ban az említett cikk közzététele König dr. meghagyására történt-e; vagy hogy erre egyáltalán szükség volt-e; hogy ezt ellenvádlott tényleg megtette-e; és ez ügyben Fritsch lipcsei szerkesztő kihallgatása végett megkeresi a witteni, esetleg a lipcsei hatóságot. Egyelőre csak ezen határozatot hozták, anélkül, hogy a többi kérdéssel foglalkoztak volna. Az ügy kimenetelét minden esetre a legszelesebb körben érdeklél várja a német zsidóság.

Vihar a német antiszemita ellen.

Lapunk zárta előtt Berlinből ama feltűnést keltő hírt vesszük, hogy a berlini államügyész Stöcker és lapja a »Kirchliche Monatschrift« ellen a **hazaárulás** vádját fogja emelni. A nevezett lapban közétett imában ugyanis Stöcker és párthivei azért fohászkodnak Istenhez, hogy *Vilmos császárt unokája, Vilmos herceg kövesse a trónon.* Vilmos herceg nagyatyjától érzékeny leczkét kapott az utolsó időben Stöckerrel való fraternizálása miatt. A német konservatív sajtó is éles hangon itéli el Stöckerék garázdálkodását.

Gyöngyszemek a talmudból.

A hízlgőnek hitelt adni, az ostobaságnak korántsem oly biztos jele, mint mikor az ember saját magának hizeleg.

*

Bizalmat kérsz; már ezzel is megmutattad, hogy nem vagy rá érdemes.

*

Szándékait Alzutra mint titkot közölte Keriaval:*) És nagyobb eredményeket ért el, mintha 100 herold által hirdette volna ki azokat.

*

Belépnü akarsz a terembe; szedd össze magadat az előesernokban.

*

Másokat vízbe fulasztottál: megfulasztottak tégedet is; de utóbb megfulasztják azokat is, kik tégedet megfulasztottak.**)

*

Bőségben fürödve, ítéletet mondasz a szükölködő szavahihetősége felett! Voltál-e már az ő helyzetében? Voltál-e már hajlék és ruházat hiányában? Nélkülözték-e már azok, kikért szived vérét ontanád, a minden napi kenyeret? Ha mindez rajtad megtörtént már, és te akkor is pontosan feleltél meg a hitelezőidnek adott ígéretednek, akkor, de csak akkor mondatsz ítéletet szegény embertársad fölött.

*

Leginkább azok akarnak mások fölött uralkodni, kiknek nincsen hatalmuk saját maguk fölött sem.

*

Egy minta után pénzeket ha versz, egyik pénzdarab olyan lesz mint a másik. A Mindenható egy mintára teremtette az embereket s mégis egyik sem hasonló a másikhoz.

*

Vastag szálakból soh'sem fontak még finom szövetet.

*

A legtöbb ember saját boldogságát akkor ismeri fel, mikor már nincsen.

Talmudista.

H I R E K.

— A német koronaherczeg állapotának majdnem csudával határos javulása a németországi zsidók közt leírhatatlan örömet okozott. Annál feltünőbb a reaktionarius-antisemitikus sajtónak hirtelen náthája. Ez a sajtó — a „Pester Lloyd“ e hó 22-iki számában megjelent fölötté érdekes berlini tudósítás szerint — sir Morell Mackenzie ellen intézett vad hajszájával tulajdonképen Viktoria koronaherczegnét akarták sujtani, ki, tudvalevő, esküdt ellensége az uralkodó, époly illiberális, mint parlamentarís iránynak, de mindenek fölött — követve ebben anyja nemes traditióit — gyűlöljö a faj, felekezet és osztály elleni hajszának, melyet Stöcker et consortes inauguráltak. Elég volt e veszedelmes csapatnak az, hogy dr. Mackenziet a koronaherczegnő hivatta beteg férjéhez, hogy neki ereszsziek veszett falkáját a legképtelenebb vádaknak és rágalmaknak. Most, hogy váratlanul javulásnak indult a koronaherczeg baja és minden, valóban lojális ember elszörnyedve gondol arra az esetre, hogy a koronaherczeget, Mackenzie taaácsa ellenére halálos veszedelemnek tették volna ki a „német tudomány“ által sürgetett operációval: a jámbor káromkodás és rágalmazás elnémult; mert hisz a koronaherczeg, az igaz liberalizmus és felvilágosodottság eme reménye, szemefénye még is, és lehet,

*) Hires szép asszony.

***) Raban Gamliel szólt így egy a víz szimén úszó koponyához.

hogy nagyon rövid idő múlva, trónra lép. — A „Berliner Tagblatt“ azt a merész nézetet koczkáztatja, hogy a Stöcker-féle párt és sajtó épen azért hangoztatta és szorgalmazta annyira a koronaherczegen véghez viendő operációt, mert tudták, hogy ilyen műtét majdnem biztosan halálhozó.

— Jeruzsálemben a szent templom nyugati falánál a német zsidó hitközség, a német trónörökös szerencsés felgyógyulásáért ünnepi isteni tiszteletet tartott.

— A magy. tud. akadémia jövő évi költségvetési előirányzatából, melyet f. hó 19-én mutattak be, kitűnik egy részt, hogy milyen szép része van felekezetünk híveinek tudományos irodalmunk körül; másrészt pedig, hogy az akadémia e téren mennyire segíti őket elő. A Nyelvtudományi Bizottság munkálataiban felvett tételek között Dr. M u n k á c s i Bernát és dr. K u n o s Ignác egyenként felvett tétellel szerepelnek. Dr. M u n k á c s i n a k a Votják népköltési hagyományok befejező közleményeire 385 frt 10 kr és a vosulok földjére teendő tanulmány utjára 1200 frt. Dr. K u n o s Ignácznak Oszman-török népköltési gyűjtemény I. kötet befejezése s a II. kötet megkezdésére 657 frt 35 krt, továbbá török nyelvtanulmányai segélyezésére 300 frtot irányoztak elő. A történelmi bizottság költségvetésében dr. M a r c z a l i Henriknek, II. József III. kötetének kiadására előirányzott 1200 frtot, és dr. A c s á d y Ignác Magyarországi pénzügyei I. Ferdinand alatt“ cz. művének kiadására szánt 600 frtos tételeket találjuk. A III. osztály költségvetésében pedig dr. K ö n i g Gyula „Analisis kézikönyve“ czimű művének kiadására szánt 1100 frtos tétel fordul elő.

— A trónörökös pár látogatásának emléke. Rudolf trónörökösünk és fenséges neje, Stefánia, Lengyelországban tett utazásuk alkalmával meglátogatták a krakkói régi zsinagógát, melyben most ennek emlékére emléktáblát helyeztek el. A márvány emléktáblára arany betűkkel héber nyelven a következő felírás van vésvé: »Örök emlékül! Ez a kő és a belé vésett irás adja tudtára az utódoknak, hogy szeretett trónörökösünk, Rudolf főherczeg és fenséges neje Stefánia trónörökös nő cs. kir. fenségeik 5647. év tamus havának 8-ik napján e szent helyen idéztek.«

— Rothschild Salamon báróné Párisból, atyja, Rothschild Károly báró halálának első évfordulója alkalmából a majnamelletti Frankfurt jótékony egyletének 120,000 márkát adományozott.

— Felsült apostol. Fiegl antiszemita reichsrathi képviselő, kit gymnáziumi tanári állásában — mint annak idején irtuk — felfüggesztettek, szabad idejét elvtársai elismerésének gyűjtésével akarta agyonütni. Nov. 27-én ugyanis Badenben választógyűlést hívott össze, mely Krautmann elnökle alatt volt megtartandó. A választó urak azonban nagyon hosszan találtak ebédelni és 2 óra helyett csak egynegyed 4-kor csődültek össze vagy 40-en. E nagyszámu hallgatóság előtt Fiegl rágyújtott az ismert nótákra; az iparkamarát két részre akarta osztatni; beszélt reichsrathi működéséről, vagy sikertelen fellépéséről, a felekezeti iskolákról, és e tárgynál olyan felkiáltást szalasztott ki, hogy a jelenvolt rendőrtisztviselő szükségesnek tartotta figyelmeztetni az izgatás veszedelmeire. Ezután más tárgyra tért és az adófizetőknek megígérte, hogy az antisze-

miták lefogják szállítani az adókat. Végül egy elvtárs mind előlotti elragadtatásában Fieglnek bizalmat akart szavaztatni s azt ajánlotta, hogy a ki indítványát pártolja, emelje fel karját. És ime alig 13—14 kar emelkedett fel. Erre maga Fiegl izgatottságtól remegő hangon ellenpróbát ajánlt és meggyőződött, hogy hallgatóinak két harmadrésze egyáltalán nem viseltetik iránta bizalommal. Fiegl a bizalomnak ilyen nyilatkozatától egész leforrázva — nyomban elhagyta a gyűlést.

— **A meginterpellált képviselő válasza.** Exner, udvari tanácsos, Bécs egyik kerületének reichsrathi képviselőjét, midőn kerületében beszámolóját tartotta az antiszemita kérdésre vonták, hogy a minden külföldi zsidó kutatására vonatkozó javaslatot miért nem pártolta: Exner erre így válaszolt: »A javaslatot az antiszemita tették és én csak szégyenkezve lehetnék az efajta népségnek hive!« Perczekig tartó taps volt e nyílt válaszáért jutalma.

— **2850 frt jótékonycélokra.** Rapschné, szül. Kohn Fanny urhölgy, nemrég elhunyt férje, Rapsch Ignác végakaratóból a következő összegeket fordította jótékony célra: a pesti izr. hitközségnek 500 frt, a pesti Cheva-Kadisának 500 frt, a pesti izr. fiárvaháznak 500 frt, a pesti izr. leányárvaháznak 200 frt, a sinylők házának 200 frt, a pesti izr. nőegyletnek 200 frt, a pesti nőegylet tápintézetének 200 frt, az orsz. gazdasszonyok egyleti árvaháznak 100 frt, az evang. árvaháznak 50 frt, az I. budapesti gyermekmenhely-egyletnek 50 frt, a Deák Ferencz betegsegélyző egyletnek 50 frt, a pápai izr. hitközségnek 150 frt és a veszprémi izr. hitközségnek 150 frt.

A komáromi izr. jótékony egylet a szegénysorsu iskolai gyermekeknek szánt téli ruhaneműek költségeinek fedezésére mint évenként, úgy ez időn is gyűjtést rendezett, mely a gyűjtők buzgalma folytán 411 forint eredménnyel járt.

— **Ruhakiosztás Győrött.** A győri izr. nőegylet buzgó és áldozatrakész elnökasszonya, dr. Lederer Simonné fáradozásai folytán a lefolyt héten 51 szegény leánynövendéket látott el téli ruhával. A kiosztással egybekötött ünnepélyen a hitközségi és iskolai előljáróság, a nőegyleti választmány teljes számban, a főrabbi, a tanítótestület s a leánynövendékek voltak jelen. A főrabbi szép beszédet intézett az egylet jótéteményeiben részesültekhez, kiknek nevében egy felruházott leányka mondott köszönetet.

— **30 szegény iskolás fiut** és pedig a felekezeti különbségtől eltekintve, látott el téli ruhával a hajósutcai Reich-féle vendéglőben egy jótékony asztaltársaság. Az ünnepélyt Greisler Albert elnök beszéddel nyitotta meg, melyben a vett jókért köszönetet mondott asztaltársainak. Schwarz Ármán, a „Kedélyes ifjúság jótékony asztaltársaságá“-nak elnöke röviden szólt a jótékonyaságról. Az ünnepély vége kedélyes vacsora volt, melyen a felköszöntőkből is bőven kijutott.

— **Hitközségek egyesülése.** Londonból jelentik, f. hó 9-iki kelettel, hogy ott a hitközségek tervbe vett egyesülése értelmében már 10 chewra összeolvadt és elnökévé Rothschild lordot, alelnökévé pedig Montague Sámuel választották meg. A gyűlésen, melyen az összeolvadás történt 20 chewra volt képviselve. A kiküldöttek egyike, névszerint Berliner H. 22 imaegyesület nevében nyilatko-

zatot nyújtott be, melyek alapszabályaik értelmében el- lenzik az egyesülést. Az ügyben egyébiránt jövő évi január hó 16-án Rothschild elnöklete alatt újabb meetinget tartanak.

— **A Ritter-féle rituális per** védőjét, Rosenthal József drt, ki a krakkói egyetemen eddig magántanár volt, most a büntetőjog és perjog rend- kívül tanárává nevezték ki ugyanezen egyetemen.

— **7 évi sulyos börtönre ítélték** el Kirchmaier urat, az ismert osztrák antiszemita a katonaszabadi- tással üzött szédelgések miatt. Ez eléggé bizonyítja, hogy nagyon sok elvtársához teljesen méltó.

— **Esküvő.** A kecskeméti hitközség derék el- nöke, dr. Kecskeméthy Lipót, városi főorvos bá- jos leányát, Helént, dr. Fayer Gyula, az ország- gyűlés gyorsírók irodájának egyik kitűnő tagja e hó 21-én vezette oltárhoz a kecskeméti izraelita templom- ban, mely színig megtelt a két család tisztelőivel és jóakaróival. Kecskemét város előkelősége teljes számban volt jelen és a fővárosból is számosan vettek részt az ünnepélyen. Az esketést dr. Perl, főrabbi végezte, mely alkalommal az összes hallgatóságra nagy hatást tett, gyönyörű magyar beszédet tartott.

— **Az „Arany-szobor“ pályázat** eredményét már kihirdették, mely szerint Róna József hitsorsosunk a IV-ik (1000) frt) díjat nyerte el. Az Arany-szobor elkészítésével pe- dig, a meghitt szakértők véleményétől eltérően, Strobl Lajost bízták meg.

— **A sajó-szentpéteri rabbi,** Glück Izsák, tekin- tély a talmud-irodalom terén, e hó 22-én 54 éves korá- ban meghalt.

— **Furcsaság.** A kiewi politechnika alapszabá- nyaiba felvették azt a tételt, hogy az intézet hallgatója zsidó nem lehet. Ez, magában véve, még nem volna furcsaság, hiszen a többi orosz főiskolákon is ugyan- csak a minimumra szállították le a felveendő zsidó hallgatók számát. Furcsa a dologban csak az, hogy a kiewi politechnikát az elhunyt II. Sándor cár emlékére zsidók alapították és alapjai is nagy- részt zsidóktól folytak be. Ez már igazán muszka- intézkedés!

— **Wolf tábornok**-ot a Besanconban állomásozó 8-ik hadtestparancsnokát, hitsorsosunkat egyik-másik lap, mint az új francia kabinet hadügyminiszteri je- löltjét emlegette s bár nyomban az a biztos tudó- sítás érkezett, hogy Logerot a 7-ik francia had- test parancsnoka vette át a hadügyminiszteri tárczát: a Bécsben megjelenő „Die Neuzeit“ cz. zsidó lap vezér- cikket szentelt, a már megczáfolt hírnek. A német sógor egyébiránt most nem először vetette el asuly- kot. Még csak néhány hete, hogy elsíratta a magyar- országi zsidókat! Pedig hát a Lajthán tul is van ám min kétségbe esni!

— **A pozsonyi zsidóellenes zavargások** ügyében — mint jelentik — jövő hó elején tartják meg a végtárgyalást. Ez ügyben három tekintélyes keres- kedő is érdekelve van, kik az állítólagos rituá- lis gyilkosságnak áldozatul esett leány elrejtését inszenizrozták.

— **Salamon templomáról** Dresdában felolvasást tartott Weiszbach tanár a »Niederwald-emlék« törspítője. Felolvasásában a zsidó királyság történe- téről Saultól Salamonig, Zion várának építésén kívül a templom-építkezéseiről, ennek műépítészeti becséről, ereklyéiről értekezett, és Salamon templomának alap, homlok és keresztmetszésének rajzát is bemutatta. A

felolvasó egy más alkalommal — ígéretéhez képest — a templom műkincseiről fog értekezni.

— **Jótékonyági és felekezeti intézményekre** Párisban október és november hónapokban a zsidók 117,000 frankot fordítottak, mely összegből magára a Rothschild családra 93,000 frank eset.

— **Posner K. L. és a főváros.** A főváros f. hó 21-én tartott képviselői közgyűlésén az elnök Posner K. L. lovag, fővárosi bizottsági tag halála fölött fájdalmának jegyzőkönyvileg adott kifejezést és a gyászoló családhoz részvétirat intézését határozta el. Helyébe a fővárosnál viselt bizalmi állásra szintén felekezetünk egy hive, Totis Adolf dr. póttag lép.

— **???** A »Nyitramegyei Közlöny« f. hó 18. számában olvastuk a következő sorokat, melyeket minden megjegyzés nélkül reprodukálunk: »F e l h i v á s a nyitrai izraelita éhező iskolás gyermekeket istápoló bizottsághoz. Ez alkalommal nincsen szó éhező izraelita iskolás gyermekekről, hanem egy igazán éhező-fázó és a legszükségesebbeket nélkülöző derék izraelita tanítóról, akit néhány nappal ezelőtt, a midőn mint agglegény hitsorsosa, egy kopcsányi lakoshoz vacsorára volt hivatalos, saját hitsorsosai galád módon a szó teljes értelmében kirabolták, megfosztották ágyneműjétől, minden alsó és felső ruházatától, egyszersmind, mint hitközségi metszőt, metsző késeitől, de sőt minden bizonyítványától, oklevelétől és egyéb irataitól is, úgy, hogy lakásában a falakon és az üres szekrényen kívül egyéb nem maradt. A tüntető gaztett félig-meddig már ki van puhatolva és az eredmény, melyet részletesen közölni fogunk igen érdekesnek mutatkozik. Mindazonáltal, hogy a szerencsétlen kárvallott addig is szükségét ne szenvedjen, kérjük a fennemlített bizottságot és egyéb emberbarátokat, hogy adakozásaikat e czímen; „a kirabolt Singer Adolf kopcsányi izraelita tanító részére“ a holicai izraelita hitközséghez beküldeni sziveskedjenek. Az adakozások e lapban nyilvánosan fognak nyugtattatni.“

A zsidótanítók árvaháza kérdéséhez.

Örömmel tapasztaljuk azon élénk eszmecserét, mely a veszprémmegyei derék izr. tanítóegyesület és a veszprémi nagyérdemű izr. hitközség részéről a czimzett ügy érdekében kibocsátott felhívás folytán részint az Egyenlőségben részint pedig más lapokban folyik.

Különösen leköltötte figyelmemet Szántó elnök urnak a „Tanügyi Értesítő“ f. é. 12. számában közzétett nyilatkozata, melyet annyival is inkább számbaveendőnek tartok, a mennyiben az abban kifejezett nézetekben a központi választmányét is fel kell ismernünk.

Az érdekes elnök, kinek a magyarhoni zsidótanítók iránti meleg rokonszenvét és kiváló érdemeit nem szabad félre ismernünk, vagy kétségbe vonnunk, óhajtja ugyan a zsidótanítók árvaházának létesítését, de nem hiszi, hogy az létesülhessen, mert bő fejtegetése és bizonyítása után azon következtetésre jut, hogy mi magunk nem tudunk lelkesülni saját

ügyünkért, hogy a legszükségesebb intézményünk hajótörést szenved saját közönyünkön.

A tisztelt elnök ur különösen fájjalja, hogy az egyleti kiadványokat nem pártoljuk jobban. »Saját vagyónkból — úgy mond — alapíthatnánk árvaházat, ha a tanítók az egyleti kiadványokat jobban pártolnák; de nem teszik.« — »Ne vegyék tehát rossz néven a veszprémi kartársak, ha lelkesedésükben osztozkodunk ugyan, de tanítóink áldozatkészségében nem hiszünk. A veszprémi kartársakat és a nagyra tisztelt bizottságot fáradozásukban készségesen támogatni akarjuk, nemcsak erkölcsileg, hanem anyagilag is. Mi tovább fogunk fáradozni az egyesület tőkénének szaporításában és a legközelebbi közgyűlés elhatározhatja, mennyivel járuljunk vagyónkból a létesítendő árvaház számára, ha az — létesül.«

Szántó urnak, fájdalom, igaza van. Kár, hogy egy másik lényeges tényt nem hozott fel állításának bizonyítására, azt t. i. hogy az 1873. évben tartott közgyűlésen oly nyugdíjalapszabályzatot terjesztett elő az Izraelita Országos Iroda, mely kedvezményeire nézve páratlan volt a maga nemében és mégis dugába dőlt. Az országos zsidó alaphól 5000 frtot akartak e célra fordítani. A nyugdíjaztatásra igényt tartó tanító negyven évi szolgálat után teljes fizetését élvezi vala nyugdíjképen és kevesebb szolgálati idő után, a munkaévekhez mértén megfelelő arányban.

S mégis idegenkedtek ezen intézménytől; elfogadták ugyan az alapszabályzatot, de midőn fogantatosítani kellett, midőn t. i. az erre vonatkozó felhívásokat szétküldték: nem találkozott husz tanítótestület, illetőleg husz zsidóhitközség, a mely az áldásos intézményhez csatlakozott volna. S midőn én, Friedmann Mór, a nagyérdemű elnök ur felhívása folytán ez ügyben a Pester Lloydban felszólalni bátorkodtam, kimutatva a nagy előnyöket, a melyek a zsidó nyugdíj-intézményt az akkor alakulófélben levő állami nyugdíj-intézménytől kiválóan megkülömböztették, akkor éppen Szép Lipót ur, a veszprémi tanítótestületnek egyik kiváló tagja volt az, ki a külön zsidó-intézmény ellen állást foglalt, részint a Pester Lloydban megjelent replikájában, részint pedig az 1876. évben tartott egyleti közgyűlésen mondott ellenzéki beszédével.

Az eredmény természetesen az volt, hogy az Orsz. izr. tanítóegylet elnöksége, valamint az Országos Iroda megunta és abba hagyta az egész dolgot és most akarva-nem akarva meg kell elégednünk avval a 100. és legkedvezőbb esetben avval 120 frt-nyi nyugdíjjal, a melyet az állam ez idő szerint ad az elaggott tanítóknak; mert a teljes, azaz a 300 frtnyi nyugdíjat csak az kaphatja, a ki az 1870. évtől számított negyven évi szolgálati időt képes kimutatni.

Kevésbé igazolt Szántó urnak azon panasza, hogy nem eléggé pártoljuk az egyesület kiadványait. Sőt én úgy tudom, hogy sok helyen akkor is bevezetik az egyesületi olvasókönyveket, a midőn az illető tanítók nincsenek megelégedve azon elvekkel, a melyek alapján ezen olvasókönyvek készültek. Igen, valamint Németországban, úgy nálunk is, a legtöbb tanító nem helyesli a Herbart-Ziller féle elvek szerint készült olvasókönyveket, hanem szívósan ragaszkodik az utilitás elvéhez és így kívánja azon könyveket, a melyek ennek alapján irattak.

Mi következik ebből? Az, hogy az egyesület nem fog megkárosulni, sőt gyarapodni, ha olyan olvasókönyveknek kiadására is elhatározza magát, a melyek az utóbbi igényeknek megfelelnek. Tegye meg a tisztelt központi választmány erre nézve a szükséges intézkedést, és biztosíthatom, hogy nem lesz oka e részben panaszkodni.

A mi a szóban levő tárgyat, t. i. a zsidó tanítók árvaházát illeti, arra nézve bátorkodom a következőkben igénytelen nézetemet előadni: Tény az, hogy Veszprémben, Kaposvárott és biztosan másutt is vannak a korán elhalálozott zsidó tanítóknak árvái, kikről az illető hitközségek részben gondoskodnak; de csak részben, úgy hogy még elég nagy a baj, a mi a nagyobb mérvű támogatást elkerülhetlenül szükségessé teszi. Tény az is, hogy oly árvák is vannak, kik teljesen el vannak hagyatva, kik a legnagyobb inségnek, sőt itt-ott a végveszélynek vannak kitéve.

Ezekre nézve isteni áldás volna egy oly intézménynek létesítése, mely megtartaná a szerencsétleneket az életnek és gondoskodnék jövőjükéről. De az intézménynek oly értelemben való létesítése, a hogy a derék veszprémiek ezt tervezték — ez időre legalább — teljes lehetetlenség. 10,000 frtnyi alaptőkét összegyűjteni, hogy annak kamataiból két árvát lehesse tartani, vagy 100,000 frtot, hogy az »árvaház« intézménye biztosítva legyen, ez a mi viszonyaink között csak önámítás lehet s oly vérmes remény, a melynek teljesülése egy jobb jövőnek van fentartva.

Így nézve igénytelen nézetem szerint szükséges, hogy egyelőre csak a jelenleg szűkölködő árvákról gondoskodjanak.

Ehhez pedig nem kell alap, csak időhöz kötött anyagi segély, melyet részint a tanítók, részint a hitközségek, vagy jótevők, részint pedig az Országos izr. tanító-egyesület mint testület tetszés szerint nyújtana.

Hogy az ügy ne maradjon pium desiderium, vegye kezébe a központi választmány, mely első sorban hivatva van az ily, éppen nem csekély dolgokkal foglalkozni. A kezdeményezés nagy érdeme azért megmaradna a derék veszprémi tanítótestületnek.

Az Országos izr. tanítótestület központi választmánya, mely az utolsó közgyűlés határozata értelmében utasítva van, az árvaház ügyét tanulmányozni és abban intézkedni, hívja fel a Tanügyi Értesítőben adakozásra a magyar zsidó tanítókat és hitközségeket s a mennyire. én a hangulatot ismerem, bátran ki merem mondani, hogy ily módon lesz eredménye.

Másrészt, a mint a tisztelt elnök ur a fent idézett cikkben mondja, az egyesületi pénztár is hozzájárulhat a költségek fedezéséhez, és gondja lesz valószínűleg arra is, hogy a pesti zsidó árvaházakban az illető szegény gyermekek kedvező feltételek mellett felvétessenek.

Az én igénytelen nézetem szerint, és, a mint a Zsidó Szemlében olvasom, mások, nevezetesen Barna János tanítótársunk nézete szerint is, csak ez a igazi út, a melyen a nemes ügyet érvényre juttathatjuk. Ha komolyan veszik a központi választmányban az »árvaház« ügyét, akkor létre fog az jönni, ha pedig nem, úgy a vidéki tényezők minden erőlködése mellett is jámbor óhajlás fog az maradni ezután is.

Klingenberg J.,

a pécsi izr. iskola igazgatója.

KADIS.

— Kompert Lipót beszélya. —

(4. folyt.)

Kis idő múlva így szólt Eszter férjéhez:

— Már kelengyéjére gondolsz?

— Már? — szólt kaczagva a férj és hunyorgatott, — Eszter! már van is vőlegény.

— Az Isten szerelmére, ki az?

— Olyan ember, kire már rég fáj a fogam — szólt szinte reszkető hangon. — Olyan ember, a milyenre gyermekem érdekében szükségem van és éppen olyan, mintha az Isten számunkra meg Blümele számára teremtette volna. Mert ő maga is jámbor fiú, megbecsüli apját, anyját és rajta lesz, hogy lányunk is jámbor maradjon és jó... hogy bennünket is megbecsüljön és hogy ne feledkezzék meg rólunk, ha örökre behunyjuk szemünket.

Férje beszéde, mely a megszokott hangon volt tartva, Esztert annyira meggyugtatta, hogy szinte gunyolódva kérdezte:

— De hát, ki az a szerencsés? Ne fessítsd túl kíváncsiságomat!

— Te éppen úgy ismered, mint én — szólt halalkan Lőw Jakab. — Testvérbátyám fia.

— A négykezű Mayer? — ijedt fel Eszter olyan éles hangon, minővel nem szokott élni és felállt, hogy megint erőltlenül dőljön vissza székébe.

Lőw Jakabnak nehezére esett, hogy haragját e

pillanatban meg kellett fékeznie. Homlokán a harag ere rettenetesen megdagadt, mégis türtőztette magát.

— „Hogy e tekintetben minden asszony egy kaptafára termett! Azt hiszed, négy keze van? Én csak kettőt vettem nála észre és ezek olyan munkások és dolgozók, hogy az egész utczában sincs, kié kiállanak vele a versenyt. Tudom, mit tartasz te négy kéznek... Pletyka, mende-monda! Testvérbátyám fia nem a mai könnyű vérű világból való és ezért áldva és dicsőítve legyen Isten ott a magasban. Azt hiszed, különben eszem ágában is lett volna?! Nekem nem is volna másképp inyemre, csak is négy kezével!“

Eszter hallgatott. Tisztán látta férje terveit, melyek mint bevégzett szövevény álltak szemei előtt. De nem azon nők közé tartozott, kik ilyen esetekben jóhiszemű igaz jogukat egy koczkára teszik, mely vagy a teljes győzelmet, vagy a teljes vereséget helyezi kilátásba. Egyelőre szívébe zárta férje tervét, és a titok pecsétjét nyomta reá. De éjjel-nappal érezte helyét — és ha Blümelére tekintett, a ki mondhatatlan fájdalom elől nem talált menekvést.

Az majd csak később tetszik ki, hogy Eszter ellenkezése éppen nem homályos sejtelemről fakadt, és magával tökéletesen tisztában volt. Eszter ugyanis tudta, hogy leánya ezen egyszerű kérdésre: Blümele hozzámennél-e Mayer unokatestvéredhez? — hangos kacajjal felelne, mert Blümelét mindig előfogta a nevetés, ha csak Mayer unokatestvére gondolt is... és a mi elég furcsa, Eszter e tekintetben egészen leánya részén volt.

Lőw Jakab testvérbátyja fiának, t. i. csakugyan meg volt az a baja, hogy a természettől nyerteken kívül két fölösleges keze volt. A dicséretből, melylyel róla nagybátyja megemlékezett, betűt sem kell elvenni; a „zsidó-utczá“-ban csakugyan nem volt hozzá fogható; ki életrevalóságban és becsület dolgában túltett volna rajta; de a tény, hogy Mayer négykezű, mivel sem volt kevésbé meggyőződése és közhiedelme az utca népességének.

Ez természetesen csak szinleg felelt meg a valóságnak; élcz volt az egész s gúnynév. De mikor akadályozta ez meg a népet, és pedig „zsidó-utczá“ népét, mely éles szemmel figyel meg minden viszásgot, abban, hogy kiaknázhassa, hogy a mi élcz, azt szatirának vegye! És Mayer még csak nem is volt olyan viszá alak. Az igaz, kicsire termett rajta minden, még csak a katona mértéket sem ütötte meg; de karjai aztán olyan hosszúra megnyultak, hogy e tekintetben minden képzelhető felülmúlt s mi tagadás? — bizony karja olyannyira megnyult, hogy ujjai majd a földet érték; ezenkívül Mayernek az a szokása is megvolt, hogy, ha sürgős dolga akadt, avagy méregbe jött, kezeit olyan gyorsan és ügyesen használta, hogy ilyenkor bizony úgy tetszett, mintha megkétszereződtek volna és mintha a kettő-

ből — ami elég különös, négy támadt volna. És ez volt mindama rossz, a mit Mayerről el lehetett mondani. Szerencsétlensége főképen csak az volt, hogy ez a rossz egyuttal nevetséges is volt és evvel szemben az emberek — tudvalevőleg — soha meg nem szüntethető elkeseredéssel viseltetnek.

(Folyt. köv.)

Szerkesztői posta.

R. B. urnak. P. Figyelmeztetését későn vettük. A tabella mindenestre fontos része az adatoknak, és minthogy a kiadás egy részében olvashatatlan volt, közzé tesszük ismét, de csak a jövő számban. A pozsonyi orthodox izraelita hitközség által fenntartott négyosztályu kereskedelmi iskola és a nagykanizsai zsidó elemi iskolához csatolt kereskedelmi iskola ugyanolyan sorsban részesültek mint a bajai zsidó hitközség polgári iskolája: a miniszteri jelentésben megemlítve nincsenek. Különben visszatérünk majd magára a jelentésre is.

T. Gy. — r. Nézzük meg csak a dolgot közelebbről. — Benne van-e az idézett sententia a talmudban? Benne. Helyesen adtam-e vissza magyarul? Helyesen. Tisztelendőséged az előbbi nem tagadja, az utóbbit nem vitatja. Mi már most az én bűnöm? Az, hogy nem közöltem valamelyiket a számtalan kommentárból? De ha nem szükséges a kommentár, ha kommentár nélkül is megértjük és helyesljük, ha e sententia — a talmud egyik legfenségebbike — épen és csak kommentár nélkül szép és igaz! — Hogy a talmud nem hirdeti a szombat megszenteltségét, azt bizonyítani nem kell; az pedig, hogy a szegény ember egyék inkább szegényes, egyszerű étkeket szombaton is, semhogy másoknak essék terhére: ez oly tisztán és kerekén ki van mondva e sententiában, hogy kommentár rajta sem nem ronthat, sem nem igazíthat. — Beküldött cikke szép, magyaros, eszmékben gazdag, de inkább szószékre, mint ujságba való. A kéziratot elküldtük. — Az orgona dolgát tisztelendőséged, úgy látszik, nem olvasta; mi egészen mást mondtunk, mint a mit levelében helyre igazít, és nem is tárczában, hanem hirben emlékeztünk meg róla. Álláspontunk ebben a kérdésben egyébiránt egészen az, a mi tisztelendőségedé.

Dr. F. J. urnak. Helyben. „Seker én ló ráglájim“ — emesz; — ávol b'né odom hiszkinu ló — misántosz (mankók).

Alföldi. „Érzem ugyan, hogy nincs írói tehetségem, a tárgy sem valami nagyon érdekes, de stb“ — ilyen bekezdés után következik aztán 18 apró betűvel teleirt quartoldal. Ez utóbbit, kedves Alföldi ur, már csak azért is kell Önnek megbocsájtanom, mert a bekezdésben igazán rendkívüli helyes ítélőtehetséget tanusított. A kéziratot elküldtük.

Pikans. Ha levelét nem hozzánk, hanem a „Magyar Figaro“ szerkesztőjének küldötte volna be, ettől körülbelül ezt az üzenetet kapta volna: Mi szívesen közlünk szellemes pikanteriákat, de nem otromba szemérmelenségeket.

Gimnázisták Veszprémben. Hogy hittanárukról oly lelkesedéssel, a szeretet és tisztelet oly őszinte kifejezésével nyilatkoznak, becsületére válik nemcsak híres tanáruknak, de nagy mérvben Önöknek is. Persze, persze, hogy hittanárukat H o c h m u t h Ábrahámnak hívják, ki, fájdalom, c s a k Veszprémben működhetik. A VII. és VIII. osztály tanulóinak csatlakozásukért köszönetet mondok; jókívánatuk biz még most sem felesleges.

Sch. A. urnak Veszprém. Igen, Hevesi is, Fekete is hitsorsosunk.

Pársándatá. Ugy van; szedegettem nem egyszer midrásokból is. Hogy meg nem nevezem pontosan a forrásokat, annak a következő oka van. Vannak mondások, melyeket emlékezetemben

megőriztem ugyan — hallottam, vagy olvastam azokat még a je-
sibákon — de a helyekre, hol előfordulnak biz nem emlékszem,
és hosszas keresés nélkül — mit elfoglaltságom meg nem enged,
— nem is találhatnék. Az ilyen mondatok csak csekély részét
képezik ugyan a „gyöngyszemek“-nek, de minthogy mindnek for-
rását nem nevezhetném meg, lemondtam egészen a források
citalásáról. Az Ön ajánlatát, hogy a gyöngyszemeket rendezni
és mindegyik forrását megnevezni fogja, köszönettel elfoga-

dom, de szíveségét csak akkor vehetem majd igénybe, ha a
gyűjtemény teljes lesz és a gyöngyszemeket külön füzetben
kiadjuk. Tegye magát eziránt összekötetésbe az Ön által is
említett dr. T. H, urral, ki a kiadást magára vállalta. — Be-
küldött kézírata már eddig is bámulatra ragadott Önnek ren-
geteg olvasottsága fölött és meggyőzött arról, hogy Önnek csak-
ugyan töviről-hegyire ismernie kell a talmud és midrás tenger-
nyi irodalmát.

Pályázat.

A szigetvári izr. anyakönyvi kerületben
üresedésben levő **1000** frt évi fizetéssel és sza-
bad lakással, valamint a **megszabott anya-
könyvi díjakkal s egyéb mellékjö-
vedelemmel** javadalmazott.

rabbi-állásra

pályázat nyitattik.

Csakis egyetemet, vagyis szemináriumot vég-
zett magyar honosságu pályázók, kik ugy ma-
gyar, mint német nyelven szabatos hitszónokla-
tok tartására képesek, lesznek próbaszónokla-
tokra bocsátva; a meghívottaknak az utazási
költségek megtérítetnek.

A kellően felszerelt ajánlatok 1888. évi
február hó 15. napjáig küldendők be.

Szigetvár, 1887-ik évi decz. hó 11-én

A hitközségi előljárátság nevében

Blau Bernát,

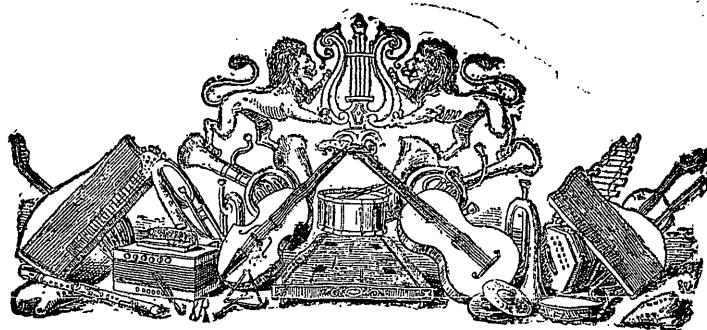
elnök.

Sternberg Armin

a hangszergyára Budapesten, VII. Kerepesi-ut 36.

(szemben a Rókus-kórházzal)

Legujabb Harmonika-Fuvola 12 billentyűvel, kellemes
hangokkal; bárkinek igen kellemes mulató-eszköz. Ara
2 frt. Mindennemű hangszeres nagy raktára. 200 kép-
pel diszitett nagy hangszerkatalogus kívánatra ingyen.
Harmonikáról külön árjegyzék. Javitások pontosan tel-
jesítetnek.

Ó v á s !

A t. cz. szivarfogyasztó urak tisztelettel figyelmeztetnek, hogy a „Houblon Matelot“ szivarka-
papir, mely a kül- és belföld leghiresebb tanárai által a jelenleg létező papirok közt a legjobbnak ismer-
tetett el, csak akkor valódi, ha a lapokban az itt látható, egy hajóslegényt ábrázoló
és „Houblon Matelot“ védjegy látható és minden „breveté“ feliratot tartalmazó
van ellátva. — Nagyban meg- **HOUBLON** **MATELOT** könyvecske egy bizonyítvánnyal
bergi nagykereskedők által: Leipniker Em. és J., Schnitzer és Karfunkel, Steiner testvérek,
továbbá Bloch és Pollák, Frankl J., Galizenstein H., Weisz és Berger, Velvart és Werber papir-
kereskedéseiben. rendelhető a következő nórím-

Kizárólagosan szabadalmazott

Plume changeant Hungaria papirszivarszikipáimnál olasz Herkulesztollakat

használok. Ilyenek a legtöbb szivartözsdében drbja 2 krért kaphatók, és melyek

U j é v i a j á n d é k n a k

különösen alkalmasak. Megrendelhetők akármilyen monogrammal, vagy névvel **Lőw Náthánnál,**
Szerecsen-utca 13. sz.

Január 1-vel új előfizetést nyitunk a

„MERCUR”

hiteles sorsolási tudósítóra.
18. évfolyam. 18. évfolyam.

A negyzedik sorsolási lap közül a „Mercur” az elismert megbízhatóságával és legtökéletesebben, hasznavehetőleg és világosan szerkesztett huzási jegyzékénél fogva kitűnik, miáltal olvasó körének elismerését már kezdetétől fogva megnyerte. — A huzási lajstromokon kívül a „Mercur” minden tudnivalót közöl, mely a közgazdaság, kereskedelem, pénzügy és forgalom terén előfordul, mely oknál fogva minden értékpapír tulajdonos különösen pedig tőkés számára egy szaklapot képez, melyből hasznos tudnivalókat huzhat.

A „Mercur” magyar-német szövegben hónaponta 2—3-szor jelen meg, szükség esetén többször is, azonban nyomban mindegyik nagyobb és fontosabb huzás után.

Minden előfizető ingyen kapja a „Mercur”

sorsolási évkönyvét

1888-ik évre

mely teljes hátralék-kimutatást az összes 1887. december végéig kisorsolt és még be nem váltott magyar, osztrák és külföldi sorsjegyekről tartalmaz. — Felelőjük még az

általános sorsolási naptárt

1888-ik évre

mely az összes magyar, osztrák és külföldi sorsjegyek és kisorsolandó magyar értékpapírokat tartalmazza. Mindamellett, hogy a „Mercur” anyaga napról-napra szaporodik, a lap előfizetési ára változatlan marad és pedig

egész évre 2 frt

bérmentes postai szétküldéssel együtt. Mutatványszámokat kívánatra egy egész hónapig ingyen és bérmentve küldünk.

Előfizetéseket elfogad

A „MERCUR” kiadóhivatala Budapest, Dertya-utca 12. sz.

Karácsonyi és ujévi ajándék.

HORN ALBET

BUDAPEST,

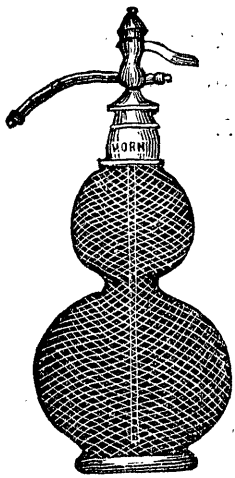
VII. ker. kerepesi-út 6. szám alatt udvari bolt 26. szám

Ajánlja jól berendezett raktárát:

Sodaviz készítéséhez szükségelt gömbkészülékeinek.

Ónozott vagy rézsodronnyal befont sodaviz-készülékeinek, sodaviz, pezsgő, mindennemű pezsgő italok és ásványvizek önkészítéséhez.

Fehér vagy színes jegeczüvegű syphonait végre sodaviz-készülékekhez s syphonokhoz szükséges mindennemű alkatrészeknek a legolcsóbb gyári ár mellett.

Árjegyzékek díjtalanul és bérmentesen küldetnek.

Megrendelések legpontosabban teljesíttetnek és kívánatra utánvét mellett elküldetnek.

Fontos regálebérlőknek.

Rum, slivovitz, törköly, likörök s mindennemű szesz italok készíthetők, hideg uton, készülékek nélkül az én jutalmazott essenciám s ätherikus olajaim által stb.

Watterich Arnold, Budapest,

VII. Dohányutca 1. Huszárház; az izr. templommal szemközti. Manipulációs könyvek és árjegyzékek minden nyelven ingyen. Essencia, savtalanító por, bortisztító por, glicerin, vizahólyag s szerek mindenféle betegség ellen.

HIRDETÉSEK

felvétetnek a kiadóhivatalban:

Budapest,
váci-körút 3. sz. alatt.